

Min barndomsgade i Frederikssund

Af Bodil Tank Christensen

Frederikssunds Pris

*Dejlige by ved de skovklædte strande,
by ved din blanke, din venlige fjord.*

Søgte du end i de fjerneste lande,

/ : skønt var dog hjemmet ved Roskilde fjord. :/

Chr. Kock (1)

En hyldest til den lille købstad med de små huse og gader med toppede brosten. En af dem var Havnegade – min barndomsgade.

Havnegade og nogle af dens beboere cirka 1930

Jeg er født i 1926 i Frølund's Gård i Havnegade 13, en beboelsesejendom med små lejligheder og retirader i gården.

Havnegade 15 - porten til venstre fører ind til Frølund's Gård.

Vi boede i baghuset, hvor pladsen var trang, så man kom rimelig tæt på sin nabo. Det var for vores vedkommende frk. Aspe – en af byens mange syersker. Jeg husker hende som et elskeligt menneske, der altid havde døren på klem for en lille pige. Hun var en eminent historiefortæller, og når tiden tillod det, bød hun også på sin helt egen specialitet – lidt æb-legele med fløde serveret i en lille kop.

I baghuset boede også kommissionær Olsen, som flere gange om ugen – slæbende på sin vadsæk – rejste med toget til København for at besøge små

og store ærinder for folk – måske skulle han forny en lotteriseddel, eller hente nogle paspolerede knapper, som syersken havde bestilt.

Familien Frølund boede selv i den store stuelejlighed mod gaden. Fru Frølund, som var meget gangbesværet, sad hele eftermiddagen ved sit vindue i dagligstuen med en lille kappe på den opsatte frisure og iagttog de forbigående i sit store gadespejl. Sommetider blev jeg vinket indenfor og blev budt på et Bismarcksbolsje, som bestemt ikke var mit store nummer, men man nejede pænt og sagde tak, før man dalede ned i den grønne plys med antimakassar (2). Jeg elskede den stue med viftepalmen på opsatsen i hjørnet og de utallige nipsgenstande, der var placeret overalt, og mens jeg lod blikket vandre, blev jeg udspurgt om livet i gården og på gaden.

Det hændte, at min far spurgte, om jeg ville med til købmanden – det ville jeg næsten altid. Så tog han mig i hånden, og vi gik ned mod havnen til købmand Elsass.

Havnegade med ejendommen "Kreditten" i udateret avisudklip.

På vores vej kom vi først forbi en lille gæstgivergård – i folkemunde kaldet "Kreditten". Det var et smukt gammelt hus, det ældste i byen så vidt jeg ved, som desværre en del år senere måtte vige pladsen for et nyt byggeri. Men naboejendommen, det gamle apotek (i dag Super Best), fik Havnegade heldigvis lov til at beholde.

I den næste ejendom, vi passerede, boede landsretssagfører Baadsgaard med sin familie, og hvis jeg var rigtig heldig, kunne vi møde hans smukke datter, der tit og ofte gik tur med sin lille hund – en sort skotte. Det var mit hedeste ønske at blive ejer af sådan en – det blev i stedet til et lille gadekryds.

Vi var nu nået til købmand Elsass. Det var to jødiske brødre, Meier og Nathan, som ejede købmandsgården. De var gift med to søstre, Rosalie og Adelheid. Rosalie drev en kortere årrække, assisteret af et par tilrejsende lærerinder, en lille privatskole, der havde til huse i et par lokaler i Foderstofgården. Skolen kan jeg naturligvis ikke huske – det var før min tid, men min svigermor havde været elev hos Rosalie Elsass.

På den anden side af gaden boede doktor Bacalia med sin grønlandskfødte kone, og et par husnumre længere fremme lå og ligger stadig Foderstofgården. På daværende tidspunkt tilhørte den trælasthandler Holten Lange, som brugte en stor del af bygningerne til lagerplads. Her var også små virksomheder – en lille margarinefabrik, en karetmager og en maler, og ud mod gaden en købmand og små lejligheder som i dag.

Foderstofgården i Havnegade. Porten i baggrunden fører ud til kolonihaver, gartnerier og et stort sumpet område kaldet "Bløden".

Det siger næsten sig selv, at de store gårde med omkringliggende friarealer var fantastiske tumlepladser for byens og gadens mange børn, men ikke helt ufarlige. Jeg fik tit instrukser om, hvad jeg ikke måtte – det hændte dog, at naturen gik over optugtelsen.

Snedker Nielsen ejede ejendommen Havnegade 20. Han blev aldrig kaldt andet end "Berlinereren", hvor-

for ved jeg egentlig ikke. Det var en morsom lille mand med et stort kruset hår og et imponerende hvalrosskæg. Han havde værksted og bolig i et rum i baghuset, og man sagde, at han sov mellem limpotter og høvlspåner.

I forhuset boede gadens skomager og en ældre dame, spillelærerinde frk. Kold, som terpede etuder med byens poder. Hun boede dør om dør med søstre Caspersen, to midaldrende frøkeners, der syede og solgte hatte på størrelse med grydelåg, og når jeg søndag eftermiddag blev sendt op til bager Reddersen i Østergade efter tre flødekager, promenerede de ofte med deres fine spadserestokke og den sidste nye creation på hovedet.

I Havnegade lå også Hotel Isefjord. Det var byens største hotel, som i trediveerne var ejet af en forhenværende hovmester Andersen – en rar og behagelig mand. Her var en nydelig restaurant, desuden en stor og to små sale, og øverst oppe en række værelser til udlejning.

Isefjord har dannet rammen om et utal af festlige begivenheder. Man gik til dans hos fru Bøtner, som altid sluttede sæsonen med et imponerende afdansningsbal, og mangen en dilettantforestilling er under megen applaus gået over de skrå brædder.

Havnegade med Hotel Isefjord

En af de helt store aftener var nok Borgerforeningens juletræsfest, som altid løb af stablen anden nytårsdag. I den store sal stod et juletræ, der nåede loftet, smukt pyntet, og jeg gætter på, der var hundrede levende lys på grenene – så to brandmænd i uniform sørgede for, at alt var under kontrol. Omkring træet gik små piger i taft og tyl og drenge i sømandstøj – og med vandkæmmet hår, og når

Fløjteniels og fru Laura spillede op, sang alle med på de gamle julesange – og så var der bal bagefter.

Mine skoleoplevelser

Skolen i Frederiksborggade

Syv år gammel begyndte jeg som elev på Borgerskolen (i dag Falkenborgskolen) i Frederiksborggade.

Forventningerne var store, da jeg en aprilmorgen drog af sted med min nye skoletaske, der indeholdt en lille skiffertavle og et blåmalet penalt hus med en griffel.

Skolen havde syv klasser opdelt i en A- og en B-linie. Den daglige undervisningstid fra otte til femten alle ugens seks hverdage, der altid blev indledt med en morgensang og et Fadervor, blev afbrudt af en times pause midt på dagen. Så kunne man lige nå hjem til den varme middagsmad – det var før mor kom ud på arbejdsmarkedet.

Jeg blev glad for min skole og det sociale samvær, der var med kammerater og den yngre lærerstab, som efterhånden kom til, og jeg undrer mig såre, når der i dag tales om "den sorte skole". Jeg har aldrig set den praktiseret endsige mærket den på egen krop, selv om jeg bestemt ikke var nogen mønsterelev. Naturligvis herskede der aldrig tvivl om, hvor autoriteten lå, så undervisningen foregik altid i en god atmosfære, hvor der også var plads til smilet.

Man terpede meget dengang – tabeller, staveord, huskeregler så som: "st, sp og sk – de aldrig skilles må", og ikke mindst salmevers, der simpelthen skulle sidde på rygmarven. "Rundkredspædagogikken" var bestemt ikke på mode, men det er så en anden historie.

Marked på torvet

Torvet med Frederikssund Rådhus.

En årlig tilbagevendende begivenhed var det store marked på torvet – en af de første dage i november. På selve dagen kunne man på vej til skolen se telt-holderne i fuld gang med at etablere sig, og når vi kom tilbage, var torvet omdannet til en stor markedsplads med alt, hvad en gøglertrup kunne præstere.

Her var gynger og karruseller, skydetelt og en oversavet dame, og hvis man ellers havde lyst og mod til et kik ind i fremtiden, sad spåkonen parat med sin krystalkugle.

En dødsdrom, hvor støjniveauet nærmede sig uane-de højder, måtte vi absolut opleve, mente min far – vi skulle da se bysbarnet Morian køre på de lodrette vægge. Jeg var ikke helt tryk ved situationen – så var det alligevel bedre at besøge teltet med de mange-farvede perlekæder, som en mørkhåret kvinde med et spraglet sjal falbød – eller måske sætte smag på de glaserede æbler og honningkagerne – jeg kan næsten fornemme duften endnu. Ikke underligt, at hele byen og nærmeste opland var af hus den novemberaften.

De fem forbandede år

Man havde det godt i den lille by, men pludselig en dag krakelerede idyllen. En tidlig forårmorgen dalede små papirsedler ned med et "oprob", der ikke var til at misforstå. Besættelsesmagten manede til ro og orden, og langsomt sænkede mørket sig om byen i mere end en forstand.

Men tilsyneladende fortsatte livet som før – i hvert fald på overfladen. Sidst i trediverne var en ung

mand flyttet hertil. Hans navn var Bent Faurschou Hviid, og han kom i lære hos købmand Axel B. Lange. En lidt fandenivoldsk fyr med et stort rødt hår – ikke underligt han fik tilnavnet "Flammen". På et tidspunkt flyttede han igen fra byen, og hans videre skæbne kendes vel af de fleste. Også den gamle jødiske familie Elsass og deres børn forsvandt – uden nogen vidste hvorhen.

Fem forbandede år (som vi sang), skulle der gå, før der igen blev fred, så da budskabet om tysk kapitulaton strømmede ud i æteren, bredte glæden og euforien sig med lynets hast. Folk løb ud på gader og stræder for at fejre befrielsen med naboer og venner, og helt spontant skabtes en tradition, der fortsatte i mange år – alt hvad man havde af lys og lysestumper blev tændt og stillet i vinduerne i de små hjem – i sandhed et syn, man aldrig glemmer.

Noter

1 Christian Kock – handelsgartner, byrådsmedlem, formand for Borger- og Haandværkerforeningen og som byens 'poet' forfatter til Frederikssunds 'nationalsang' Frederikssunds Pris (se nedenfor). Døde 65

år gammel i 1936. Sangen er skrevet til melodien Dejlige Danmark af Holger Rasmussen og har været en del af Frederikssund Sangforenings repertoire.

2 Antimakassar – klæde på sofa- og stolerygge til beskyttelse af betrækket mod fedtet hår (efter 'Macassar' – navnet på et håroliefabrikat).

Forfatteren

Bodil Tank Christensen er født 1926 og opvokset i Frederikssund, hun er handelsuddannet og bor i dag i Stationsparken.

Fotografierne

Havnegade 15 - Isefjords-Postens Bogtrykkeri - herren til højre i vinduet er redaktør Lindbo - porten til venstre fører ind til Frølund's Gård.*

Havnegade med ejendommen "Kreditten" i udateret avisudklip. "Et smukt gammelt hus der kunne være blevet et fint lille museum i byen," siger Bodil Tank Christensen.

Foderstofgården i Havnegade. Porten i baggrunden fører ud til kolonihaver, gartnerier og et stort sumpet område kaldet "Bløden". I dag Servicegaden og grønt område, men navnet Bløden er bevaret.*

Havnegade set fra torve-enden med Hotel Isefjord - 1.*

Havnegade set fra torve-enden med Hotel Isefjord - 2.

Frederikssund kommuneskole (Falkenborgskolen) i Frederiksborggade - gammelt postkort.*

Torvet med Frederikssund Rådhus - gammelt postkort. *

Havnegade set fra havnen - gammelt postkort. I huset til venstre boede skibsmægler Holm, og i det lave hus bagved boede blikkenslager Georg Christenen kaldet "Det store G". På højre side af gaden lå L. Nielsens skibsprovantering, og ved siden af boede malermester Fåborg.

Havnegade set fra havne-enden med det gamle apotek med gavlen til venstre - gammelt postkort.*

Østergade set fra torvet med købmand Carl Bruun på hjørnet - bemærk bebyggelsen ved T-krydset for enden af gaden: til højre Jernbanegade og til venstre Kocksvej/Lundevej.

Bebyggelsen blev senere revet ned for at skabe vejgennembruddet Ny Østergade.*

Østergade set fra østenden cirka 1930 - gammelt postkort.*

Købmanden på Bygaden nr. 65.*

Bodil Tank Christensen - privat foto.

* Fotos lånt med velvillig tilladelse af Jan Egebjerg fra dennes hjemmeside **Frederikssund Billeder** på www.bilidt.dk med mange historiske billeder gennem mere end hundrede år fra Frederikssund og lidt omegn.

Frederikssunds Pris

Af Christian Kock

Dejlige by ved de skovklædte strande,
by ved din blanke, din venlige fjord.
Søgte du end i de fjerneste lande,
/ : skønt var dog hjemmet ved Roskilde fjord. :/

Skønt, når fra Kalvøens højeste banke
øjet du retted' mod Roskilde dom,
skønt, hvor end blikket omkring monne vanke,
/ : skønnere sted vistnok aldrig du kom. :/

Aldrig så smuk så jeg solen neddale,
aldrig med rigere farver og pragt,
som når bag Færgelunds grønklædte sale
/ : hvile den søgte fra glødende vagt. :/

Ja, her er yndigt, nu er her sommer,
frisk er vor luft, den gi'r friskhed i sind,
høj er din himmel, vor by, og du rummer
/ : skønhed og ungdom med rødme kind. :/

Ja, er du født her i byen ved fjorden,
barndoms og ungdoms så dejlige plet,

blev det dit kæreste sted her på jorden,
/: så er du jo i din fuldeste ret. :/

Var jeg en fremmed, først jeg dig søgte,
du mig så venlig tog i din favn,
gerning mig skænkede', hjem du mig bygte:
/: Frederikssund, ja, jeg priser dit navn. :/

[Se arrangement for fire stemmer af Stig Möglich.](#)